

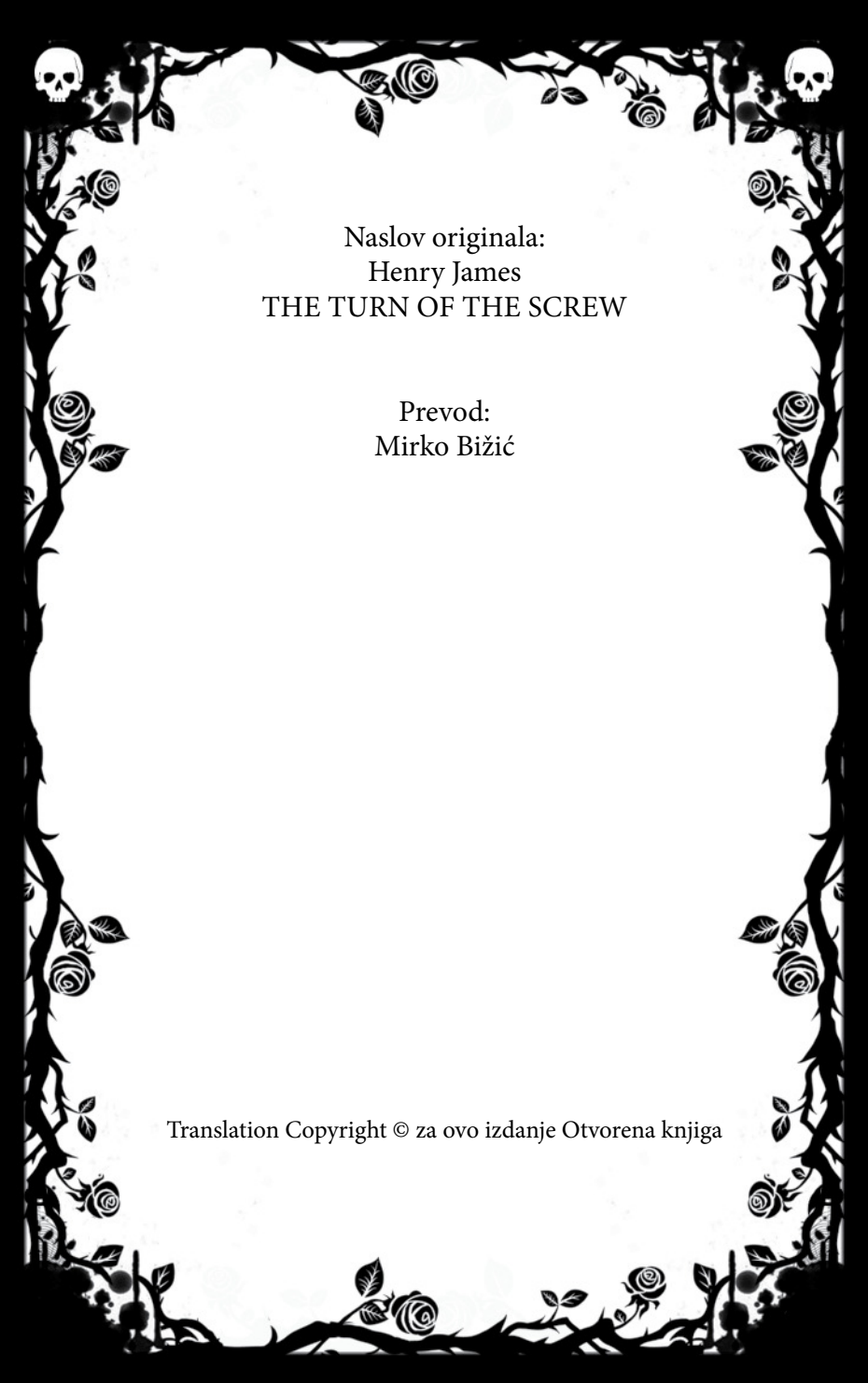
A decorative frame with a skull at the top center and two skeletons on the sides holding spears. The frame is ornate with scrollwork and a skull at the bottom center.

Henri Džejsms

**OKRETAJ
ZAVRTNJA**

Preveo sa engleskog
Mirko Bižić

OTVORENA KNJIGA
BEOGRAD 2020.

Naslov originala:
Henry James
THE TURN OF THE SCREW

Prevod:
Mirko Bižić

Translation Copyright © za ovo izdanje Otvorena knjiga

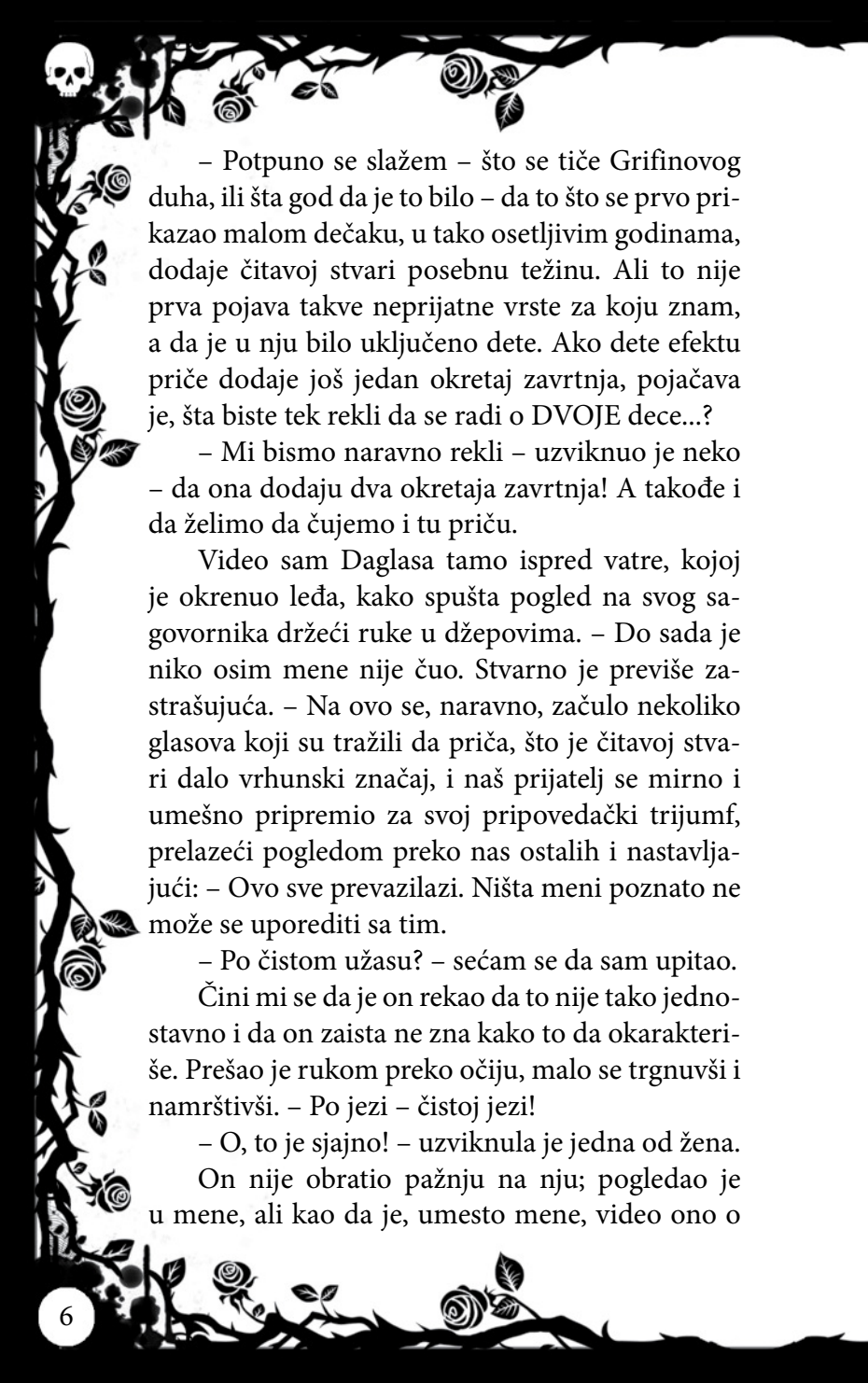
HENRI DŽEJMS

A decorative border surrounds the page, featuring black silhouettes of rose branches with leaves and flowers. In the top right corner, a skull is visible, partially obscured by the branches.

Prolog

Priča nas je zadržala okupljene oko vatre, skoro sasvim bez daha, ali osim same po sebi razumljive primedbe da je jeziva, kao što u suštini i treba da bude čudna priča na Badnje večer u jednoj staroj kući, sećam se da nije izgovoren nikakav komentar dok neko uzgred nije rekao kako je to jedini slučaj za koji zna da je dete imalo takvu posetu. Slučaj se, trebalo bi da pomenem, odnosio na prikazu u jednoj istoj takvoj staroj kući u kakvoj smo se mi okupili tom prilikom – na zastrašujućem prizoru koji se ukazao dečaku koji je spavao u sobi sa svojom majkom i probudio je prestravljen onim što je video; probudio ju je ne da rastera njegove strahove i uteši ga kako bi ponovo zaspao, već da bi se i sama, pre nego što ponovo uspe da zaspi, suočila sa tim istim prizorom koji je njega potresao. Upravo je ta primedba podstakla Daglasa – ne odmah, nego kasnije te večeri – na odgovor koji je imao zanimljivu posledicu na koju želim da skrenem pažnju. Neko drugi je ispričao ne naročito upečatljivu priču, a ja sam primetio da je on nije pratio. To sam shvatio kao znak da on sam ima nešto da ispriča i da samo treba da sačekamo. Zapravo smo čekali na to još dve večeri; ali te iste večeri, pre nego što smo se razišli, on je izneo ono što mu je bilo na umu.

– Potpuno se slažem – što se tiče Grifinovog duha, ili šta god da je to bilo – da to što se prvo prikazao malom dečaku, u tako osjetljivim godinama, dodaje čitavoj stvari posebnu težinu. Ali to nije prva pojava takve neprijatne vrste za koju znam, a da je u nju bilo uključeno dete. Ako dete efektu priče dodaje još jedan okretaj zavrtnja, pojačava je, šta biste tek rekli da se radi o DVOJE dece...?

– Mi bismo naravno rekli – uzviknuo je neko – da ona dodaju dva okretaja zavrtnja! A takođe i da želimo da čujemo i tu priču.

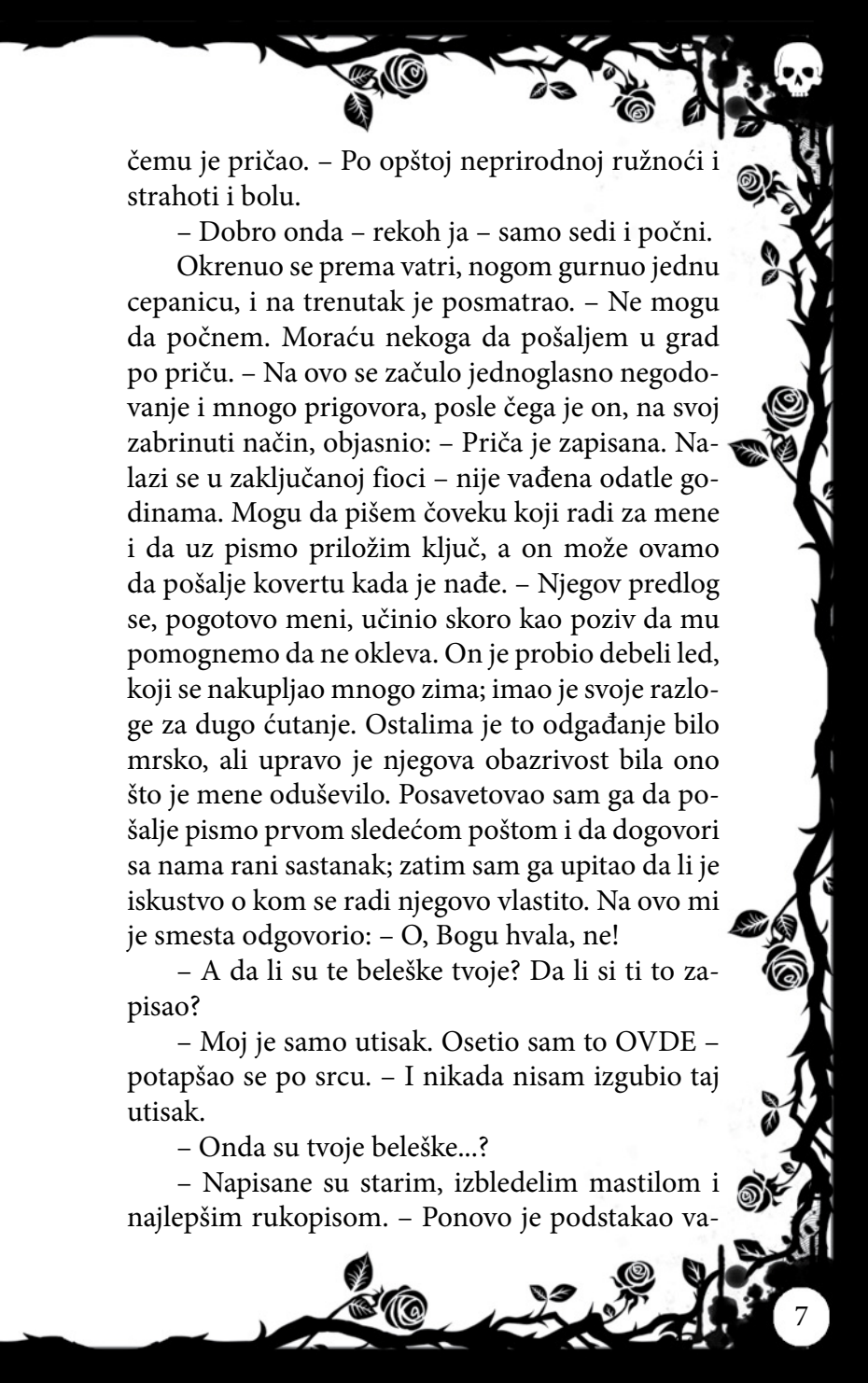
Video sam Daglasa tamo ispred vatre, kojoj je okrenuo leđa, kako spušta pogled na svog sagovornika držeći ruke u džepovima. – Do sada je niko osim mene nije čuo. Stvarno je previše zastrašujuća. – Na ovo se, naravno, začulo nekoliko glasova koji su tražili da priča, što je čitavoj stvari dalo vrhunski značaj, i naš prijatelj se mirno i umešno pripremio za svoj pripovedački trijumf, prelazeći pogledom preko nas ostalih i nastavljajući: – Ovo sve prevazilazi. Ništa meni poznato ne može se uporediti sa tim.

– Po čistom užasu? – sećam se da sam upitao.

Čini mi se da je on rekao da to nije tako jednostavno i da on zaista ne zna kako to da okarakteriše. Prešao je rukom preko očiju, malo se trgnuvši i namrštivši. – Po jezi – čistoj jezi!

– O, to je sjajno! – uzviknula je jedna od žena.

On nije obratio pažnju na nju; pogledao je u mene, ali kao da je, umesto mene, video ono o

čemu je pričao. – Po opštoj neprirodnoj ružnoći i strahoti i bolu.

– Dobro onda – rekoh ja – samo sedi i počni.

Okrenuo se prema vatri, nogom gurnuo jednu cepanicu, i na trenutak je posmatrao. – Ne mogu da počnem. Moraću nekoga da pošaljem u grad po priču. – Na ovo se začulo jednoglasno negodovanje i mnogo prigovora, posle čega je on, na svoj zabrinuti način, objasnio: – Priča je zapisana. Nalazi se u zaključanoj fioci – nije vađena odatle godinama. Mogu da pišem čoveku koji radi za mene i da uz pismo priložim ključ, a on može ovamo da pošalje kovertu kada je nađe. – Njegov predlog se, pogotovo meni, učinio skoro kao poziv da mu pomognemo da ne okleva. On je probio debeli led, koji se nakupljao mnogo zima; imao je svoje razloge za dugo ćutanje. Ostalima je to odgađanje bilo mrsko, ali upravo je njegova obazrivost bila ono što je mene oduševilo. Posavetovao sam ga da pošalje pismo prvom sledećom poštom i da dogovori sa nama rani sastanak; zatim sam ga upitao da li je iskustvo o kom se radi njegovo vlastito. Na ovo mi je smesta odgovorio: – O, Bogu hvala, ne!

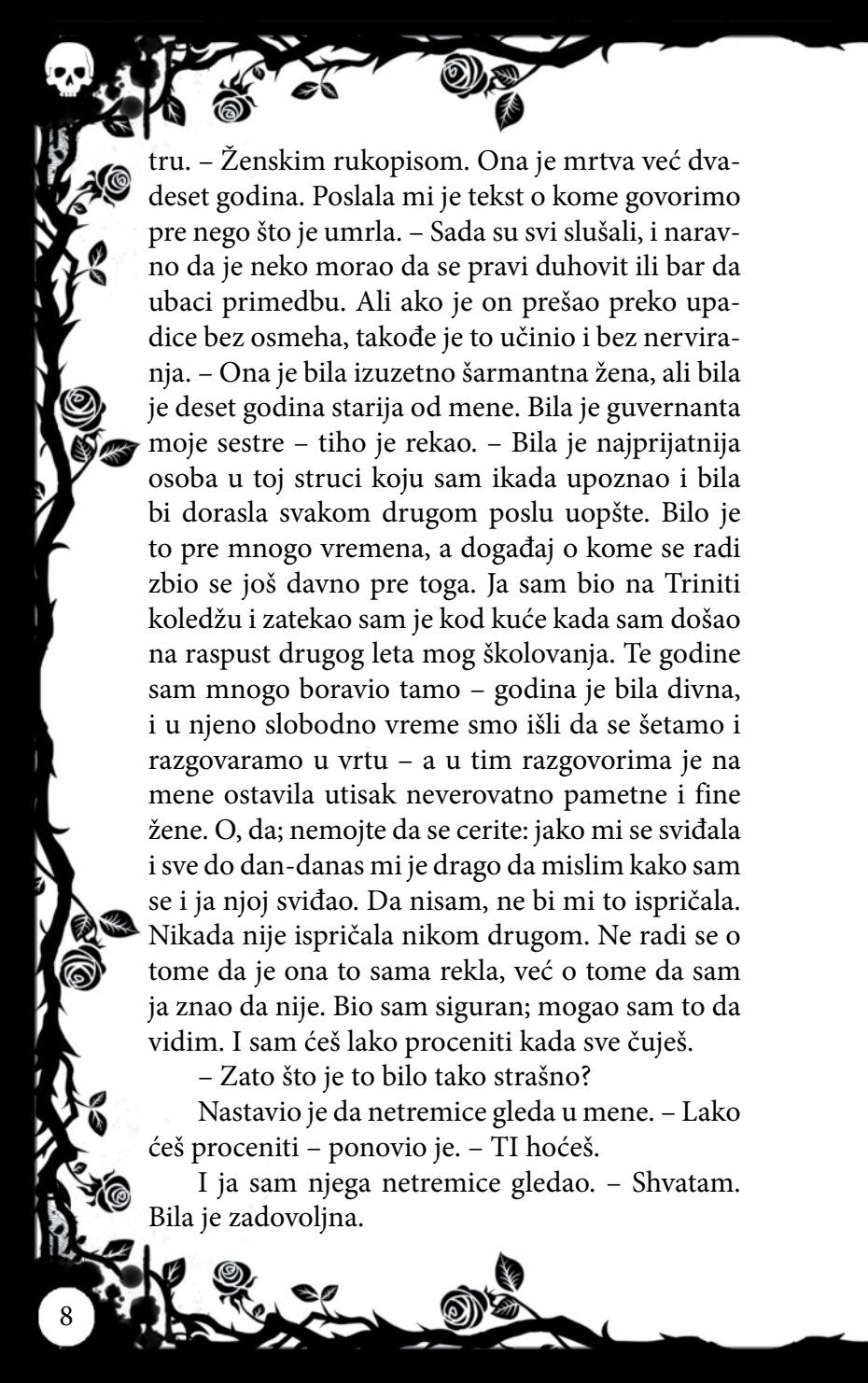
– A da li su te beleške tvoje? Da li si ti to zapisao?

– Moj je samo utisak. Osetio sam to OVDE – potapšao se po srcu. – I nikada nisam izgubio taj utisak.

– Onda su tvoje beleške...?

– Napisane su starim, izbledelim mastilom i najlepšim rukopisom. – Ponovo je podstakao va-

A decorative border surrounds the page, featuring a black silhouette of a thorny branch with several roses. In the upper left corner, a skull is integrated into the design. The text is set against a plain white background.

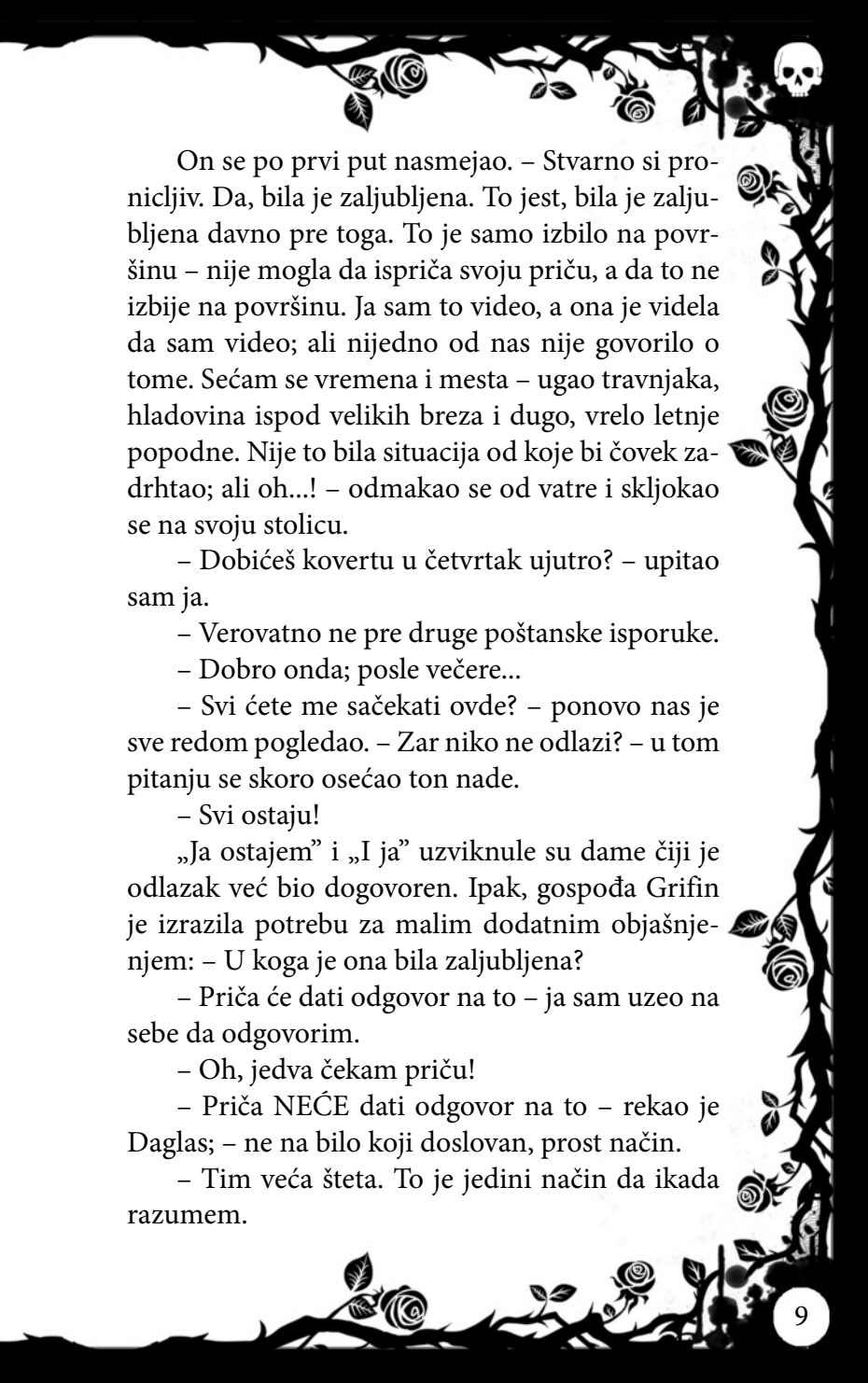
tru. – Ženskim rukopisom. Ona je mrtva već dva-
deset godina. Poslala mi je tekst o kome govorimo
pre nego što je umrla. – Sada su svi slušali, i narav-
no da je neko morao da se pravi duhovit ili bar da
ubaci primedbu. Ali ako je on prešao preko upa-
dice bez osmeha, takođe je to učinio i bez nervira-
nja. – Ona je bila izuzetno šarmantna žena, ali bila
je deset godina starija od mene. Bila je guvernanta
moje sestre – tiho je rekao. – Bila je najprijetnija
osoba u toj struci koju sam ikada upoznao i bila
bi dorasla svakom drugom poslu uopšte. Bilo je
to pre mnogo vremena, a događaj o kome se radi
zbio se još davno pre toga. Ja sam bio na Triniti
koledžu i zatekao sam je kod kuće kada sam došao
na raspust drugog leta mog školovanja. Te godine
sam mnogo boravio tamo – godina je bila divna,
i u njeno slobodno vreme smo išli da se šetamo i
razgovaramo u vrtu – a u tim razgovorima je na
mene ostavila utisak neverovatno pametne i fine
žene. O, da; nemojte da se cerite: jako mi se sviđala
i sve do dan-danas mi je drago da mislim kako sam
se i ja njoj sviđao. Da nisam, ne bi mi to ispričala.
Nikada nije ispričala nikom drugom. Ne radi se o
tome da je ona to sama rekla, već o tome da sam
ja znao da nije. Bio sam siguran; mogao sam to da
vidim. I sam ćeš lako proceniti kada sve čuješ.

– Zato što je to bilo tako strašno?

Nastavio je da netremice gleda u mene. – Lako
ćeš proceniti – ponovio je. – TI hoćeš.

I ja sam njega netremice gledao. – Shvatam.
Bila je zadovoljna.

On se po prvi put nasmejao. – Stvarno si pronicljiv. Da, bila je zaljubljena. To jest, bila je zaljubljena davno pre toga. To je samo izbilo na površinu – nije mogla da ispriča svoju priču, a da to ne izbije na površinu. Ja sam to video, a ona je videla da sam video; ali nijedno od nas nije govorilo o tome. Sećam se vremena i mesta – ugao travnjaka, hladovina ispod velikih breza i dugo, vrelo letnje popodne. Nije to bila situacija od koje bi čovek zadržtao; ali oh...! – odmakao se od vatre i skljkao se na svoju stolicu.

– Dobićeš kovertu u četvrtak ujutro? – upitao sam ja.

– Verovatno ne pre druge poštanske isporuke.

– Dobro onda; posle večere...

– Svi ćete me sačekati ovde? – ponovo nas je sve redom pogledao. – Zar niko ne odlazi? – u tom pitanju se skoro osećao ton nade.

– Svi ostaju!

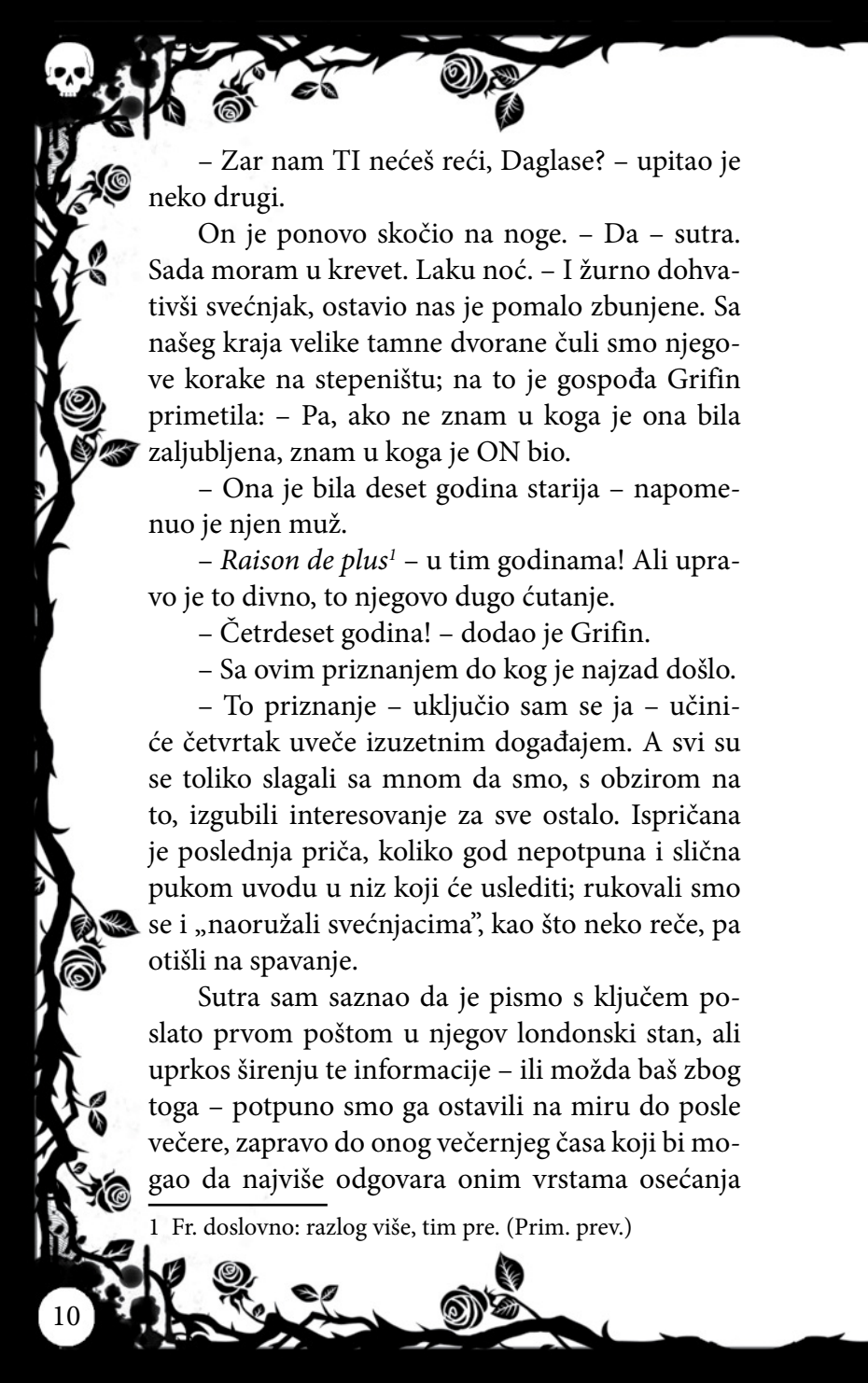
„Ja ostajem” i „I ja” uzviknule su dame čiji je odlazak već bio dogovoren. Ipak, gospođa Griffin je izrazila potrebu za malim dodatnim objašnjenjem: – U koga je ona bila zaljubljena?

– Priča će dati odgovor na to – ja sam uzeo na sebe da odgovorim.

– Oh, jedva čekam priču!

– Priča NEĆE dati odgovor na to – rekao je Daglas; – ne na bilo koji doslovan, prost način.

– Tim veća šteta. To je jedini način da ikada razumem.

– Zar nam TI nećeš reći, Daglase? – upitao je neko drugi.

On je ponovo skočio na noge. – Da – sutra. Sada moram u krevet. Laku noć. – I žurno dohvativši svećnjak, ostavio nas je pomalo zbunjene. Sa našeg kraja velike tamne dvorane čuli smo njegove korake na stepeništu; na to je gospođa Griffin primetila: – Pa, ako ne znam u koga je ona bila zaljubljena, znam u koga je ON bio.

– Ona je bila deset godina starija – napomenuo je njen muž.

– *Raison de plus*¹ – u tim godinama! Ali upravo je to divno, to njegovo dugo ćutanje.

– Četrdeset godina! – dodao je Griffin.

– Sa ovim priznanjem do kog je najzad došlo.

– To priznanje – uključio sam se ja – učiniće četvrtak uveče izuzetnim događajem. A svi su se toliko slagali sa mnom da smo, s obzirom na to, izgubili interesovanje za sve ostalo. Ispričana je poslednja priča, koliko god nepotpuna i slična pukom uvodu u niz koji će uslediti; rukovali smo se i „naoružali svećnjacima”, kao što neko reče, pa otišli na spavanje.

Sutra sam saznao da je pismo s ključem poslato prvom poštom u njegov londonski stan, ali uprkos širenju te informacije – ili možda baš zbog toga – potpuno smo ga ostavili na miru do posle večere, zapravo do onog večernjeg časa koji bi mogao da najviše odgovara onim vrstama osećanja

1 Fr. doslovno: razlog više, tim pre. (Prim. prev.)